

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

„Kdo jsem?“

Taylor a Williams o významu osobní identity

Jana Greifová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Greifová**
Osobní číslo: **H10314**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Filozofie**
Název tématu: **”Kdo jsem?” Taylor a Williams o významu osobní identity**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato práce se bude zabývat problémem osobní identity u Charlese Taylora a Bernarda Williamse. Nejdříve se práce zaměří na pojem osobní identity a jeho vztah k pojmům ideálu autenticity a individualismu. Práce bude pokračovat objasněním politiky uznání a její souvislosti s identitou u Charlese Taylora. Poté se práce zaměří na pojetí identity u Bernarda Williamse.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofia, 2002.

WILLIAMS, Bernard. *Moral Luck*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982.

RORTY, Amelia O. *Identity, Character, and Morality: Essays in Moral Psychology*. Massachusetts: MIT Press, 1993.

WINCH, Peter. "Moral Integrity". In: *Ethics and Action*, Blackwell Publishers, 1969.

RORTY, Amelia O. "The Historicity of Psychological Attitudes: Love Is Not Love Which Alters Not When It Alteration Finds". *Midwest Studies In Philosophy*, 1986.

TAYLOR, Charles. *Zkoumání politiky uznání: Multikulturalismus*. Praha: Epoque, 2004.

WILLIAMS, Bernard. *Problems of the Self*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

WILLIAMS, Bernard. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Kamila Pacovská**
Katedra filosofie

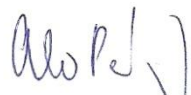
Datum zadání bakalářské práce: **21. května 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2013**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84
L.S.

PhDr. Aleš Prázný, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2012

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Kolíně 26. 6. 2013

Jana Greifová

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Kamile Pacovské, za poskytnutí odborných rad, věcné připomínky, ochotu a vstřícný přístup při tvorbě této práce. Velké poděkování náleží i celé mé rodině, nejen za trpělivost, ale i povzbuzování po dobu mého studia.

ANOTACE

Tato práce se věnuje pojetí osobní identity u Charlese Taylora a Bernarda Williamse. V první části se zabývá Taylorovým pojetím identity a pojmem ideálu autenticity. Druhá část obsahuje Williamsovo pojetí osobní identity, a ve třetí části se zabývá Taylorovým pojetím uznání a Williamsovým pojetím sociální identity.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ideál autenticity, osobní identita, projekt, sociální identita, uznání

TITLE

„Who am I?“ Taylor and Williams on the importance of personal identity

ANNOTATION

This work is dedicated to the concept of personal identity by Charles Taylor and Bernard Williams. The first part deals with Taylor's concept of identity and the concept of the ideal of authenticity. The second part contains Williams' conception of personal identity. Third part deals with the concept of recognition in Taylor's and Williams' concepts of social identity.

KEYWORDS

Ideal of authenticity, personal identity, project, social identity, appreciation

Obsah

Úvod.....	8
1. Osobní identita v pojetí Charlese Taylora.....	11
1.1. Ideál autenticity.....	12
1.1.1. Špatné formy ideálu autenticity	14
1.1.2. Pojem ideálu autenticity.....	16
1.2. Taylorovo pojetí horizontu	20
1.3. Taylorovo pojetí identity	22
1.4. Dialogičnost života	24
2. Osobní identita v pojetí Bernarda Williamse.....	26
2.1. Pojem „projektu“ u Bernarda Williamse	26
2.2. Působení morálního jednání na osobní identitu	28
3. Sociální aspekty vytváření identity	34
3.1. Politika uznání podle Charlese Taylora	35
3.2. Sociální identita v pojetí Bernarda Williamse	37
4. Závěr	41
Použitá literatura:	44

Úvod

Otázkou „Kdo jsem“ jenž je v názvu mé práce, se ptáme po osobní identitě. Tato otázka vyvolává další mnohé otázky, které řadím do kategorie utváření identity, jejichž odpovědi směřují k utváření identity. Otázky vyvolané osobní identitou a jejím utvářením se v dnešní době dostávají do popředí a je mnoho různých teorií, které se snaží na tyto otázky odpovědět. Ve své práci se zaměřím jen na jeden způsob utváření identity, protože v rámci této práce není možné věnovat se všem názorům. Zaměřím se na pojetí Charlese Taylora a pomocí jeho knihy *Etika autenticity* se pokusím vysvětlit jeho pojetí osobní identity. Dále se budu věnovat ideálu autenticity a jeho významu v Taylorově teorii. Ještě před vysvětlením funkčnosti tohoto ideálu vysvětlím proč je toto téma v dnešní době problematické a řeší se více než v minulosti.

Taylor ve své teorii osobní identity tvrdí, že tuto změnu způsobil pád starých řádů. V důsledku jejich pádu se nám dostalo svobody, díky které jsme se mohli zaměřit na vlastní identitu. Taylor toto období po pádu starých řádů nazývá současnou kulturou a já se pokusím vysvětlit její význam a průběh. Nástup současné kultury je prvním krokem k nástupu zájmu o vlastní identitu. Přičemž Taylor uvádí i další faktory, na kterých je naše identita postavena. Všechny tyto faktory objasním a vysvětlím jejich funkčnost v procesu utváření identity. Tak jako je to u většiny teorií, i ta Taylorova má určité chyby. Hlavní chybou je neartikulovanost ideálu autenticity. S neartikulovaností přicházejí špatné formy tohoto ideálu. Ve své práci se zaměřím více na dopad špatných forem ideálu autenticity na utváření identity, než na jejich obsah. Významným pojmem a stavebním prvkem při utváření identity je, podle Taylora, ideál autenticity, proto se v první řadě zaměřím na vysvětlení a rozbor tohoto pojmu.

Podle Taylora nám má ideál autenticity určovat jistá pravidla, díky kterým bychom neměli sklouzávat k jeho špatným formám. Slovo autenticita má svůj původ v řeckém slově *authéntes* (αυθεντες), což znamená pravý, vlastní.¹ Ideál autenticity je ideálem, který je založen na tom co je mi vlastní a co je pro mne pravé. Je založený na mém pravém já. Ideál autenticity je pro nás důležitý, protože kdybychom se podle jeho pravidel neřídili a identitu si utvářeli jiným, pravděpodobně špatným způsobem, mohli bychom se připravit o svobodu

¹ Stručný filosofický slovník. Svoboda, 1966. s.30.

nebo se příliš zaměřit na své jáství. Díky správnému ideálu autenticity si osobní identitu vytváříme správným etickým způsobem.

Na ideál autenticity se zaměřím v první kapitole, kterou začnu popisem Taylorova pojmu současné kultury, který je důležitý pochopení počátku vnímání osobní identity a vzniku ideálu autenticity. Budu pokračovat popisem špatných forem ideálu autenticity, protože Taylor nejdříve popisuje, co ideál autenticity není, a až poté se zaměřuje na ideál jako takový. Dalším bodem mé práce tedy bude popis ideálu autenticity, přičemž začnu jeho historií a budu pokračovat Taylorovým vysvětlením tohoto pojmu. V kapitole 1.2. vysvětlím Taylorův pojem horizontu a jeho souvislost s utvářením osobní identity. V další kapitole vysvětlím pojem identity, jak ji vidí Taylor. Poslední kapitolou v první části bude dialogičnost života, která je důležitá jak pro osobní identitu, tak pro rozvoj sociální identity. Touto kapitolou zakončím Taylorův popis osobní identity a přejdu k jinému vysvětlení osobní identity v pojetí Bernarda Williamse

Popis Williamsova pojetí identity bude druhou částí mé práce. V první kapitole této části se zaměřím na Williamsovo pojetí osobní identity, které je odlišné od Taylorova. Williams zakládá svou teorii osobní identity na pojmu „projektů“². Tento pojem vysvětlím v kapitole 2.1. Pro kapitolu 2.2. jsem zvolila Williamsovu kritiku utilitaristického jednání. Díky této kritice také mohu objasnit jeho pohled na osobní identitu a také na integritu. Williams se zaměřuje spíše na dopad určité okolnosti nebo jednání na identitu, proto vysvětlím dva příklady, které Williams uvádí, a pomocí nich popíši dopad jednání na jedince v určité situaci.

V poslední části své práce se zaměřím na pojetí sociálních aspektů utváření identity u obou autorů. U Taylora je to politika uznání, která je založena na požadavku uznání od ostatních lidí. Politika uznání je významnou součástí utváření identity. Dalo by se říci, že je to jakýsi druh sociální identity. Toto uznání je významnou součástí osobní identity. V této části práce se osobní identity prolíná se sociální identitou, protože to, co se odehrává ve společnosti, působí na mou osobní identitu. Taylor se zaměřuje i na negativní dopad politiky uznání, což vyjadřuje pojmy neuznání a zneuznání.³ Pro tuto kapitolu jsem primárně využívala Taylorovu knihu *Multikulturalismus*.

² SMART, J. J. C. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.s.48

³ TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofie, 2001. s. 43.

Na Taylorovo pojetí politiky uznání naváží Williamsovým pojetím sociální identity. Williams se zabývá působením sociální skupiny na jedince. I u Williamse se objevuje negativní dopad na jedince, a to v podobě přijetí sociální identity, kterou mi vnukli ostatní lidé, nebo v podobně určitého stereotypu, který je na nás kladen. U Williamse se objevuje rozdělení sociální identity na přirozenou a kulturní. Toto rozdělení vysvětlím pomocí Williamsova příkladu sexuální identity.

1. Osobní identita v pojetí Charlese Taylora

Identita je, podle Taylora, to kým jsme. Měli bychom se pokusit určit svou identitu, najít sami sebe a žít podle toho. Identita vytváří rámec, v němž naše potřeby dostávají smysl.⁴ Tvoření identity a zjištění toho, kdo jsem, je podle Taylora věcí, která se musí řídit určitými pravidly. S pojmem identity souvisí i pojem ideálu autenticity. Tento ideál je, jak tvrdí Taylor, jakýmsi vzorem jak si správným způsobem tvořit identitu. Pokud se řídíme tímto ideálem, snažíme se být věrni sobě samým. Pokud tuto věrnost postrádáme, míváme se cílem svého života, a jak říká Taylor, „uniká mi, co pro mě znamená být člověkem.“⁵ Tímto ideálem se budu zabývat v této první kapitole, protože je důležitou součástí procesu utváření identity. Taylor vysvětluje ideál autenticity tím, co by tento ideál být neměl, tedy jeho špatnými formami. Takové formy ideálu autenticity vznikají jeho špatným nebo převráceným pochopením. Těmto špatným formám se budu věnovat v kapitole 1.1.1.

Nutnou součástí Taylorova pojmu identity je i Taylorovo zasazení tohoto fenoménu „nové identity“ do určité kultury. Tuto kulturu Taylor nazývá současnou kulturou a její vznik spojuje s nástupem ideálu autenticity.⁶ Ovšem pro současnou kulturu je spíše důležité pojetí jedince, než datování. Počátkem této „nové“ kultury bylo, podle Taylora, „odkouzlením světa“⁷. Odkouzlením Taylor myslí právě změnu vnímání jedince a vymanění se z určitého řádu. Taylor tento řád nazývá „starým řádem“ morálních horizontů.⁸ Jak Taylor říká: „Dříve se lidé považovali za součást obsáhlejšího řádu, (...), v němž lidé zaujímali své určené místo (...). Tento hierarchický řád univerza se odrážel v lidské společnosti. Lidé byli často sevráni daným místem, rolí a postavením, z nichž bylo téměř nemyslitelné se vymanit.“⁹

Tou hlavní změnou je pro tehdejšího člověka nová svoboda. Lidem se naskytl prostor pro úvahy nad sebou samými a nad jejich identitou. Nově nabytá svoboda se může, jak říká Taylor, stát problémem. Člověk, který dostal svobodu, jakou si předtím neuměl představit, a tudíž nevěděl jak s ní správně naložit, se vlastním přičiněním mohl o nově nabytou svobodu

4 TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofie, 2001. s. 38.

5 Tamtéž, s. 34.

6 Tamtéž, s. 30.

7 Tamtéž, s. 12.

8 Tamtéž, s. 10.

9 Tamtéž, s. 10.

připravit. Svoboda je důležitou součástí identity, jak ale říká Taylor, lidé mají ve zvyku sklouzávat ke špatnému uchopení svobody, a tím se o ni mohou sami připravit.

Pro správné utváření identity jsou, jak říká Taylor, důležití naši signifikantní druzí.¹⁰ Těmito druhými jsou myšleny osoby, které nás určitým způsobem ovlivňují. Toto ovlivnění dopadá i na utváření naší identity a zasahuje ji. Identitu si musíme tvořit částečně vnitřním dialogem a částečně dialogem se signifikantními druhými. Tito druzí mají důležitou funkci v utváření identity, proto musím zmínit i je. Důležitostí těchto signifikantních druhých se budu zabývat v kapitole 1.4.

Pro Taylora je pro určení sebe sama důležitou součástí předpoklad citu pro to, co je smysluplné. To co je pro nás smysluplné ukazuje Taylorův pojem horizontu.¹¹ Tento horizont je pro Taylora pozadím srozumitelnosti, na kterém věci získávají význam. Horizont smyslu má také zásadní význam v utváření identity. Z tohoto horizontu vzniká jakýsi ideál vlastní volby, díky kterému víme, z jakých hledisek je sebeutváření smysluplné. Tento horizont smyslu je daný a nemůže být vytvořen námi, protože by ztratil svůj význam. Pojetí horizontu smyslu vysvětlím v kapitole 1.2.

1.1. Ideál autenticity

V této kapitole se zaměřím na Taylorovo pojetí ideálu autenticity. Tento ideál je velmi důležitý, protože bez něj bychom si, podle Taylora, nevytvořili identitu správným způsobem, a tedy nežili dobrým životem. Ideál autenticity vznikl, jak již jsem zmiňovala výše, s nástupem nové doby. Tuto dobu Taylor nazývá současnou kulturou.¹² Tuto kapitolu začnu Taylorovým pojetím této „nové“ doby, protože pro správné pochopení ideálu autenticity je potřeba nastínit určitý kontext doby, ve které vznikal.

Taylor počátek „současné kultury“ datuje ke konci 18. století. Zasazení této doby není tak důležité, jako specifické a v té době nové pojetí jedince. Jedinec je brán jako někdo, kdo je svobodný a určuje si sám svou identitu. Podle Taylora je tato změna pohledu zapříčiněna

¹⁰ Tamtéž, s. 51.

¹¹ Tamtéž, s. 40.

¹² Tamtéž, s. 11.

dvěmi hlavními změnami. První změnou je zhroucení společenských hierarchií, které v dřívější době tvořily základ cti (*honor*).¹³ Čest Taylor používá ve smyslu, „jaký měl v ancien régime, kde byl úzce spjat s nerovností.“¹⁴ Tato čest je jakési propůjčení řádu. Pro vysvětlení pojmu cti jsem si vybrala příklad Českého slavíka. Myslím, že i Český slavík je určitým způsobem řád předávaný jen vybraným lidem. Pokud bychom tohoto slavíka udělili všem, ztratil by svou hodnotu.

Protikladem k této cti Taylor uvádí moderní pojem důstojnosti (*dignity*).¹⁵ Jejím základem je, že se na ní podílejí všichni, tedy každý člověk. Podle Taylora musel být starý pojem cti v demokratických společnostech překryt pojmem důstojnosti. Musel být překryt, protože čest se nemůže vztahovat na všechny lidi, a tedy nemůže být v demokratických společnostech použita.

Druhou změnou, která posunula do popředí zájem o identitu, je nové pojetí individuální identity. Tedy identity, kterou odhaluji v sobě samém. Toto pojetí identity se vytvořilo společně s ideou, že mám být věrný sám sobě, své vlastní existenci. Tuto ideu Taylor nazývá podle názvu knihy Lionela Trillinga autenticita.¹⁶ Zájem o identitu se dostal do popředí, jelikož lidé pádem starých řádů získali svobodu. Myslím, že příkladem pro pochopení tohoto pojmu svobody zde může být systém uspořádání kast v Indii. Každý člověk je zde smířen a sžit se svou kastou, identifikuje se s ní a pokládá ji za svou identitu. Tito lidé nemyslí na to, že by se pokusili o změnu své identity, protože jsou vychováni v jistém systému, který jim to nedovoluje. Taylor tvrdí, že odstraněním těchto, pokud je tak mohu nazvat, sociálních „kast“, vznikl prostor pro zájem o svou vlastní identitu, jinými slovy začala „současná kultura“.¹⁷

S odstraněním „kast“ přišla i již zmiňovaná svoboda, díky které si lidé mohli vlastní identitu určit sami. Se svobodou přišel i problém tvoření identity. Díky svobodě se lidé rozdělili do několika skupin. Toto rozdělení je založeno na jejich pojetí a uchopení svobody, která jim byla dána. Jak Taylor říká, někteří z nich se o tuto svobodu sami připravují. Převážně se jedná o lidi, kteří jsou zaměřeni na svou kariéru a ostatní pro ně není tak důležité. Tito lidé jsou zaměřeni na své jáství. Jástvím jsou myšleny jen jejich vlastní problémy, pocity

¹³TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofie, 2001. s. 43.

¹⁴Tamtéž, s. 43.

¹⁵Tamtéž, s. 43.

¹⁶TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofie, 2001. s. 21.

¹⁷Tamtéž, s. 38.

atd. a ostatní co nezasahuje do jejich jáství je v tomto případě odsouváno stranou. Zde budu pokračovat popisem špatných forem ideálu autenticity, tedy těch forem, které si vykládají ideál autenticity špatným způsobem. Jsou to formy, které jsou především zaměřené na jáství a přehlížejí jiné potřeby.

1.1.1. Špatné formy ideálu autenticity

První špatnou formou ideálu autenticity je, podle Taylora, individualismus. Individualismus směřuje k atomizaci našich sociálních vazeb. Jak ale říká Taylor, negativní vývoj individualismu nediskvalifikuje vlastní etický princip moderny, protože pokus individuálního sebevyjádření je základní pro všechny novodobé způsoby života. Jak říká Taylor, „(...) pojem individualismu označuje také to, co mnoho lidí považuje za nejobdivuhodnější vymoženost moderní civilizace. Žijeme dnes ve světě, v němž lidé mají právo sami si zvolit svůj vzor života, podle svého svědomí se rozhodnout, jaká přesvědčení chtějí zastávat, nesčetně mnoha způsoby určovat směr svého života, které jejich předkům nebyly k dispozici.(...) Jen velmi málo lidí se chce vzdát této vymoženosti. Mnozí se dokonce domnívají, že stále ještě není zcela uskutečněna.“¹⁸ Zisky, které princip moderny umožnil, mají, jak tvrdí Taylor, značné důsledky a závažná sebeomezení. Je to tak proto, že jsme se odpoutali od starých řádů, které jsem již zmiňovala výše. Jak tvrdí Nagl, který se zabývá Taylorovou Etikou Autenticity, narcismus se „na základě schopnosti potlačit vlastní původ nebezpečně blíží onomu bezdějinnému a bezsmyslnému 'bídnému pohodlí', které v Nietzscheově Zarathustrovi charakterizuje 'posledního člověka'.“¹⁹

Jednou z odchylných forem ideálu autenticity, který vychází z individualismu, je povrchní relativismus.²⁰ Tedy každý má své vlastní hodnoty, o nichž není možné diskutovat. Morálním hlediskem je, že by nikdo neměl zpochybňovat hodnoty druhých. Je tedy částečně založen na principu vzájemného respektu. Zmiňovaný relativismus je odnoží určitého druhu individualismu, jak ho nazval Taylor, individualismus sebeuskutečnění.²¹ Jeho principem je

¹⁸Tamtéž, s. 12.

¹⁹ VELEK, Josef; NAGL, Ludwig. *Etika autonomie a autenticity: Meze etického univerzalizmu? Analýzáknihy Charlese Taylora The Malaise of Modernity*. 3.vyd. Praha: Filosofia, 1997.s.21.

²⁰ TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofia, 2001. s. 19.

²¹Tamtéž, s. 19.

možnost rozvinout svou vlastní podobu života za pomoci svého citu pro to, co je skutečně důležité nebo hodnotné. Lidé jsou vyzýváni, aby usilovali o sebeuskutečnění a aby k sobě byli upřímní. Toto sebeuskutečnění si každý musí určit sám. Je zde ovšem problém, a tím je přílišná koncentrace na jáství. Relativismus je závislý na určitém morálním ideálu. Tento ideál zde ale klesá na úroveň postulátu. Život lidí, kteří se řídí povrchním relativismem, je založen na honbě za kariérou a tudíž opomíjejí svou rodinu a ostatní vztahy mimo jejich kariéru a jejich jáství.

Další z pokroucených forem ideálu autenticity je také mírný relativismus.²² Mírný relativismus z ideálu autenticity opravdu vychází, ale nepředstavuje jeho autentické uskutečnění. Bloom podle Taylora tvrdí, že mírný relativismus má morální základ.²³ Relativismus, podle Taylorova názoru, zesměšňuje a zrazuje morální poznání. Jak Taylor říká: „Dalek toho, aby poskytoval nějaký důvod k odmítnutí morálního ideálu autenticity, měl by být zavržen právě ve jménu tohoto ideálu.“²⁴

Špatný vliv na rozvoj naší identity má industrializace moderní doby, tedy spíše instrumentální rozum. Tímto instrumentálním rozumem zde Taylor myslí „(...) takový druh racionality, o který se opíráme, vypočítáváme-li neekonomičtější využití prostředků pro daný účel. Měřítkem jeho úspěchu je maximální užitečnost neboli nejvýhodnější výstupní ukazatel.“²⁵ Taylor tvrdí, že lidé mohou, díky působení instrumentálního rozumu, který je zesílen touto industrializací, rozhodovat o záležitostech, které by měly být určovány pomocí jiných kritérií, na základě užitečnosti nebo analýz nákladů a výnosů. A jak píše Taylor, „nezávislé cíle, ke kterým by měly směřovat naše životy, budou zastíněny požadavkem maximalizace výkonu. Striktní zúžení racionality na analýzu nákladů a výnosů způsobilo, že logiky plánování jsou slepé k cílům, které nepatří do sféry ekonomického růstu.“²⁶

Tyto špatné formy ideálu autenticity zasahují do utváření identity. Lidé se koncentrují jen na své jáství a vše co jáství překračuje, pro ně není podstatné. Utváření identity tímto způsobem není správné, protože koncentrací na jáství se lidé připravují o svobodu, která jim byla dána. Stejně tak se připravují o svobodu používáním instrumentálního rozumu. Takovým způsobem působí špatné formy ideálu autenticity na utváření identity.

²²Tamtéž, s. 27

²³Tamtéž, s. 27

²⁴Tamtéž, s. 27

²⁵Tamtéž, s. 12.

²⁶Tamtéž, s. 12.

1.1.2. Pojem ideálu autenticity

Nejprve začnu s historií a vznikem ideálu autenticity a budu pokračovat popisem toho, co tento ideál představuje. Ideál autenticity je podle Taylora něco relativně nového. Jeho zrod spadá do období 18. století a je charakteristický pro moderní kulturu. Jak říká Taylor, „staví na ranějších formách individualismu, jakým je Descartem prosazovaná nezaujatá racionalita, která požaduje, aby za sebe každý člověk zodpovědně uvažoval, nebo jakým je Lockův politický individualismus, který se snaží dát osobě a její vůli přednost před společenskými závazky.(...) je však rovněž v určitých ohledech s těmito ranějšími formami v konfliktu.“²⁷ Zrodil se totiž v romantickém období, a toto období bylo kritické vůči nezaujaté racionalitě a atomismu, který neuznával pouta pospolitosti.

Jeho začátkem je idea 18. století. Tato idea spočívala v tom, že naše porozumění správnému a špatnému je zakotveno v našich citech a není záležitostí suché kalkulace. Suchou kalkulací, Taylor myslí poznání dobrého a špatného pomocí kalkulace následků, obzvlášť Božího trestu a odměny.²⁸ Morálka na tomto počátku má jistý vnitřní hlas. Podle Taylora se idea autenticity rozvíjí eliminací morálního akcentu. To znamená, že se rozvíjí tehdy, když spojení s našimi city získává nezávislý a zásadní morální význam. Jak dodává Taylor, „toto spojení se stává něčím, co musíme získat, abychom byli opravdovými a plnohodnotnými lidskými bytostmi“.²⁹ Pro definování toho, co je na tomto stanovisku nového Taylor říká, že je nejdříve musíme porovnat s dřívějšími morálními hledisky. Podle těchto dřívějších hledisek bylo spojení s určitým zdrojem, například Bohem, pokládáno za předpoklad plnohodnotného bytí. Až později se zdroj, se kterým se musíme spojit, přesunul do nás. Toto je podle Taylora součástí velkého subjektivního obratu moderní kultury. Je to jakási nová forma zvnitřnění, jejímž prostřednictvím o sobě začínáme uvažovat jako o bytostech s vnitřní hloubkou.

Taylor pokládá Rousseaua, za jednoho z nejvýznamnějších autorů, kteří přispěli k této výše uvedené změně, za filosofa, který definoval to, co se již v jeho kultuře odehrávalo. Formuloval problém morálky, tak jako by šlo o to, jak jsme schopni následovat hlas přírody v nás. Často je ale tento hlas přerušen vášněmi, Rousseauem nazvanými „amour propre“.³⁰

²⁷Tamtéž, s. 30.

²⁸Tamtéž, s. 10.

²⁹Tamtéž, s. 30.

³⁰Tamtéž, s. 31.

Morální zdokonalování je pak možné, pokud opět vstoupíme do autentického morálního vztahu k sobě samému. Taylor s ideálem autenticity spojuje i další Rousseauovu myšlenku, kterou nazývá seburčující svoboda³¹, zmiňuje ji ne jako předpoklad autenticity, ale jako odlišný ideál, který je s autenticitou zaměňován. Myšlenka seburčující svobody vyjadřuje to, že jsem svobodný, jestliže o tom, co se mě týká, rozhoduji osobitě, a nejsem přitom formován vnějšími vlivy. Je standardem svobody a zřetelně překračuje negativní svobodu.³² Podle té jsem svobodný, pokud mohu naplňovat svoji vůli bez zásahů druhých, což je slučitelné s tím, že jsem formován a ovlivňován společností a jejími zákony konformity. Seburčující svoboda požaduje, abych se této negativní svobody zbavil a rozhodoval o sobě sám. Tento ideál je často zaměňován s ideálem autenticity a to je podle Taylora jednou z příčin znehodnocených forem autenticity.

Ovšem myšlenka autenticity nabývá svého rozhodujícího významu až po Rousseauovi. Tuto dobu Taylor spojuje s dalším velkým filosofem, a tím je Herder.³³ Herder není původce tohoto ideálu, ale artikuloval ho nejlépe. Jeho myšlenkou je, že každý člověk má originální způsob, jak být právě tím člověkem, kterým je. Každý má své vlastní měřítko. A tedy existuje způsob, jak být člověkem svým vlastním způsobem. Jsem vyzván, abych žil svůj život tímto způsobem, tím získává na váze věrnost sobě samému. Pokud nejsem takto věrný, uniká mi to, co pro mě znamená být člověkem. Tento ideál přikládá zásadní morální význam spojení mne se mnou samým, s mojí přirozeností. Taylor tvrdí, že je to ohroženo ztrátou schopnosti naslouchat vnitřnímu hlasu. S důležitostí spojení našeho jáství se sebou samým přichází zavedení principu originality.³⁴ Z tohoto principu vyplývá, že mám být věrný sám sobě, to znamená být věrný své originalitě a to mohu objevit a artikulovat jen já sám. Tímto artikulováním definuji sám sebe. V tomto spočívá základ porozumění ideálu autenticity. Popsala jsem vývoj ideálu autenticity a budu pokračovat jeho popisem, tedy jak tento ideál vidí Taylor.

Ideál autenticity je podle Taylora věrnost sobě samému, bez ovlivnění vnějšími vlivy, schopnost realizovat vlastní originalitu a sebe sama. Tuto originalitu realizujeme pomocí vnitřního hlasu. To probíhá i s pomocí niterného dialogu s druhými. Zrod a vývoj identity se uskutečňují pomocí sociálního uznání. O tomto uznání budu hovořit v další

³¹Tamtéž, s. 32.

³²Tamtéž, s. 32.

³³Tamtéž, s. 33.

³⁴Tamtéž, s. 34.

kapitole. Problémem je, že dnešní společnost je zaměřená hlavně na své jáství a problémy mimo toto jáství ji nezajímají.³⁵ Pomocí ideálu autenticity máme možnost utvořit si identitu správným způsobem, abychom mohli žít dobrý život. Hlavní problém ideálu autenticity vidí Taylor v jeho neartikulovanosti. Je potřeba o ideálu autenticity diskutovat, aby byl pochopen správným způsobem a nevznikaly tak jeho špatné formy.

Morální ideál by nám, podle Taylora, měl nabízet měřítko toho, po čem bychom měli toužit. Tento ideál stojí v pozadí sebeuskutečňování člověka a jeho upřímnosti k sobě. Podle Taylora potřebujeme nápravu. Musíme o tomto ideálu diskutovat, abychom dostali jeho správnou podobu. Tento etický ideál propůjčuje morální závažnost určitému typu spojení s mým jástvím. Nitro může být ohrožené, pokud se k sobě samému chovám pouze instrumentálně. Ztrácím tím schopnost naslouchat vnitřnímu hlasu. Ideál zavádí princip originality a tím doplňuje význam vztahu k sobě samému. Principem originality je to, že hlas každého člověka má sdělovat něco jedinečného, co může najít jen sám v sobě. Taylor to shrnuje takto: „Být věrný sám sobě znamená být věrný své originalitě a tu mohu artikulovat a odhalit jen já. Tím, že ji artikuluji, definuji sám sebe.“³⁶ Toto pojetí je součástí porozumění cílům sebenaplnění a seberealizace, ve kterých ideál autenticity většinou nachází svůj výraz.

Ideál autenticity nám pomáhá zjistit, kdo opravdu jsme a vyjasňuje nám to, po čem bychom měli toužit. Jelikož je to ideál, tedy něco k čemu bychom měli mířit, musíme se, jak říká Taylor dostat k jeho čisté formě. K této formě se dostaneme jen diskusí o tomto ideálu. Podle mého názoru je Taylorova teorie správná, protože lidé mají potřebu za něčím mířit a Taylor nabízí ideál autenticity, který nám ukazuje to, kým doopravdy jsme. Kdybychom se neřídili tímto ideálem, řídili bychom se například vidinou lepší pozice v práci. Hnali bychom se za povýšením a vše v našem životě by se tomuto cíli muselo podřít. Zaměřili bychom se na své jáství způsobem, který Taylor označuje jako špatný a nedospěli bychom k šťastnému životu.

Otázkou, by mohlo být, jestli je možné nahradit ideál autenticity. První možností, jak nahradit ideál autenticity, by mohlo být náboženství. V náboženství lidé také směřují k poznání sama sebe. Pomáhá jim v tom jejich Bůh a víra v něj. Pokud bych ideál autenticity

³⁵Tamtéž, s. 11.

³⁶TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofie, 2001. s. 47.

srovnala s náboženstvím, dostala bych se k podobnému sebeuskutečnění, ale podle mého názoru omezenějšímu. Tito lidé realizují sebeuskutečnění pomocí víry v Boha, seberealizují se v něm. Podle mého názoru tito lidé nemají možnost, jakou dává ideál autenticity, a tou je možnost najít skutečně sám sebe v pravém slova smyslu. Myslím si, že by náboženství mohlo být bráno, jako „lehčí“ cesta k naplnění Taylorova požadavku dobrého života. Slovem „lehčí“ myslím snazší, protože je mnohem jednodušší najít nějakou modlu, podle které sám sebe definuji. Pokud mám sám sebe definovat, podle toho jaký opravdu jsem, mám mnoho překážek, přes které se ke svému pravému já musím dostat.

Další otázkou je, jestli je tato cesta utváření identity pomocí náboženství eticky správná, a jestli opravdu naplňuje osobní identitu a ne identitu určenou náboženstvím. Podle mého názoru cesta náboženství může být eticky správná, ale její správnost závisí na druhu náboženství. Náboženství, u kterého je možnost odpuštění prakticky libovolného porušení morálních a etických pravidel společnosti, pomocí určitého rituálu, se nedá říct, že by tato cesta byla eticky správná. Co se týče naplnění osobní identity, tak tato možnost je, podle mého názoru, individuální. Člověk, který vyrůstá v určitém náboženství, bere přiblížení se k Bohu, jako vrchol, kterého může dosáhnout v utváření své identity a je tak šťastný. Tyto otázky jsou sporné a velmi individuální.

Závěrem pro mne je, že pomocí správného ideálu autenticity bude můj život skutečně dobrý a má identita bude mou seberealizací. Myslím si, že řešit tento problém utváření identity pomocí systémů přesvědčení a dogmat, jako je náboženství, není dobrou volbou, protože je zde možnost, že ideál autenticity nemusí být utvořen správným způsobem a nemusí naplňovat osobní identitu. Taylorův ideál autenticity se zdá být nejvhodnějším způsobem, podle jakého bychom si měli utvářet identitu.

1.2. Taylorovo pojetí horizontu

V této podkapitole se zaměřím na Taylorovo pojetí horizontu. Horizontem je zde míněna srozumitelnost na jejímž pozadí dostávají věci smysl. Pokud chceme dospět k smysluplnému sebeurčení, nesmíme potlačit tyto horizonty. Potlačit či popřít horizont je sebedestruktivní. Jak říká Taylor: „Při zdůrazňování legitimacy volby mezi určitými alternativami dochází mnohdy k tomu, že alternativám bereme význam.“³⁷ Pro určení sebe sama, na sobě musím najít to, co je na mé odlišnosti smysluplné. Pokud poznáme sami sebe a naši originalitu, dojde nám, že musíme předpokládat cit pro to, co je smysluplné. Příkladem toho, jak to nemá být, mohou být moje nehty dlouhé pět milimetrů. Jelikož mám tuto délku nehtů, jejich délka je výjimečná. Toto tvrzení nemůže být pravdivé. Já mám nehty dlouhé pět milimetrů, ale rozhodně tato délka není výjimečná. Pokud je ovšem tato délka nehtů v nějaké společnosti posvátná, může mít smysl, sama o sobě ale smysl nemá. To, že mám určitý pocit, nemůže určovat to, co je existencí horizontu smyslu, který je předem dán.³⁸

Taylor uvádí příklad s homosexualitou, ve které nachází rétoriku difference a diverzity, která je pro současnou kulturu autenticity klíčová. Podle Taylora mají lidé pocit, že heterosexuální monogamie není jediný způsob jak dosáhnout sexuálního naplnění. Někteří tvrdí, že lidé inklinující např. k homosexualitě by neměli mít pocit, že je to méně hodnotná cesta. Tento způsob zdůvodnění se podle Taylora, „(...) v některých svých formách stává přitakáváním volbě jako takové.“³⁹ Zde je to právě volba, která alternativám, které jsou stejně hodnotné, protože jsou zvoleny svobodně, propůjčuje hodnotu. Podle Taylora se zde projevuje subjektivistický princip. Tento princip spočívá v základech mírného relativismu, o kterém jsem hovořila výše. Mírný relativismus zde ovšem nepřímě popírá existenci předem daného horizontu smyslu.⁴⁰ Díky tomuto smyslu jsou, před každou volbou, některé věci hodnotné, jiné věci méně a některé nemají žádnou hodnotu. V tomto případě by výběr sexuální orientace ztratil smysl, protože je na stejné rovině, jako jakékoli další preference, např. aby měl partner modré oči a byl vysoký. O těchto preferencích by nikoho nenapadlo vynášet soudy, u nich záleží na tom, jak je pocitujeme. Podle Taylora, „jakmile začneme

³⁷TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofia, 2001. s. 40.

³⁸Tamtéž, s. 39.

³⁹Tamtéž, s. 41.

⁴⁰Tamtéž, s. 43.

sexuální orientaci přizpůsobovat těmto preferencím- což se děje, když někdo činí z volby zásadní ospravedlňující zdůvodnění-, původní cíl, kterým bylo prosazení rovnocennosti této orientace, je poněkud zmařen.⁴¹ Tedy takovýmto způsobem prosazovaná diference ztrácí jakýkoli smysl.

Pokud bychom chtěli potvrdit hodnotu homosexuální orientace, musíme podle Taylora postupovat více empiricky a měli bychom vzít v úvahu jaký je skutečný život homosexuálů a heterosexuálů. Podle Taylora zde jako důvod nelze uvádět to, že vše co zvolíme je správné. Prosazení hodnoty Taylor spojuje s ideou sebeurčující svobody a je do značné míry provázána s autenticitou. Tato idea nese odpovědnost za to, že se otázka volby stala klíčovým argumentem a za tendenci k mírnému relativismu.

Výsledkem zde pro Taylora je ponaučení, že autenticitu nemůžeme obhajovat způsoby, které ruší horizonty. Podle Taylora, „dokonce i pocit, že smysl mého života pochází z toho, že byl zvolen(...) ,tkví v poznání, že formování mého života obsahuje nezávisle na mé vůli něco ušlechtilého a smělého, a proto smysluplného.“⁴² Podle Taylora zde existuje obraz povahového rysu lidských bytostí společně s jejich stanovisky mezi touto alternativou sebevytváření a snadnějšími životními způsoby konformity s masami, napodobování, následování proudu a jiné. Podle Taylora je tento obraz považován za něco o čem se nerozhoduje, ale co se odhaluje za něco pravdivého. Volbu činní významnou to, že horizont je něco daného.

Taylor říká že, také platí to, že tento minimální stupeň danosti, činící volbu významnou, není dostačující jako horizont, což je vidět na příkladu s homosexualitou. Taylor se zde zmiňuje o Johnu Stuartu Millovi, který tvrdí, že může být důležité to, že si svůj život sám volím, ale dokud nejsou některé alternativy smysluplnější, zůstává myšlenka vlastní volby triviální, tedy i nesmyslná. Podle Taylora, „není na mě, abych určoval, které otázky jsou smysluplné.“⁴³ Pokud by to tak bylo, jakékoli otázky by neměly smysl a nebylo by možné cenit si ideálu vlastní volby, jako morálního ideálu.

Ideál vlastní volby předpokládá i další otázky týkající se smyslu. Tento ideál vyžaduje horizont důležitých otázek, který pomáhá definovat, z jakých hledisek je sebeutváření smysluplné, sám o sobě by tento ideál byl neudržitelný. Podle Taylora je pro člověka

⁴¹Tamtéž, s. 41.

⁴²Tamtéž, s. 42.

⁴³Tamtéž, s. 42.

hledajícího v životě smysl a snažícího se smysluplně určit sám sebe, důležité ocitát se v horizontu důležitých otázek. To je podle Taylora sebedestruktivní právě pro formy současné kultury, které jsou sebestředné. Jsou to pokroucené formy autenticity, které se střetávají s požadavky ideje autenticity. Tyto formy vedou k sebeuzavření a k sebeomezování, protože ničí předpoklad, za něhož může být ideál autenticity uskutečňován. Jak to shrnuje Taylor, „svoji identitu mohu určit jen na pozadí věcí, na nichž mi záleží. Ale uzávorkovat (...) všechno kromě toho, co nacházím v sobě, by znamenalo vyloučit vše, na čem by mohlo záležet.“⁴⁴ Identitu, která není triviální, si mohu určit jen pokud na těchto věcech mimo to, co nacházím v sobě, záleží. Některé otázky transcendingující jáství jsou nepostradatelné.

1.3. Taylorovo pojetí identity

V této podkapitole se budu věnovat Taylorově pojetí osobní identity. Jde o to, kdo jsem a kým mám být. Každý se jednou za život dostane k myšlenkám o vlastní identitě. Taylor se, pomocí ideálu autenticity, snaží ukázat, jakým způsobem bychom si identitu měli vytvářet a k jakým cílům bychom měli směřovat. Jak jsem zmínila v kapitole 1.1., někteří lidé směřují ke špatnému, sebestřednému utváření identity. Ideál autenticity nám má pomoci, abychom si identitu utvořili správným způsobem. Pomáhá nám tím, že nám určuje správné cíle a tím nás směřuje správným směrem pryč od sebestředných forem ideálu. Taylor se zabývá spíše procesem utváření osobní identity, než již utvořenou identitou dospělého člověka.

Identita je to, kdo jsme, odkud pocházíme.⁴⁵ Taylor ji chápe jako pozadí, ve kterém získáváme naše záliby, přání atd.. Identita je to, díky čemu si uvědomuje sami sebe. Pokus vytvořit si svou identitu je odpovědí na otázku kdo jsem. Naše potřeby dostávají smysl, díky určitému rámci, který vytváří identita. Před současnou kulturou identitu určovalo společenské

⁴⁴Tamtéž, s. 43.

⁴⁵TAYLOR, Charles. Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání. Filosofie, 2001. s. 50.

postavení jedince. Pojem identity byl brán jinak než dnes, jednalo se spíše o sociální identitu.⁴⁶

Pro vysvětlení rozdílu uvedu příklad královského dvora. Královský dvůr je rozdělen na šlechtu a poddané. Šlechta má svým sociálním postavením určenou identitu, tedy má o sobě vyšší mínění než o poddaných a je pro ni samozřejmé žít v přepychu. Tato identita je pro ně tak důležitá, že je pro ně nemyslitelné žít jinak. Pokud některý ze šlechticů klesne na úroveň poddaného, nemá jinou možnost, než si zvyknout na svou novou identitu. Touto novou identitou se z něj stává poddaný. Když šlechtic klesl na nižší úroveň, nemyslel na to, že by se pokusil vytvořit si vlastní identitu. Ani na to pomyslet nemohl, protože pojem identity, jak ho známe v dnešní době, neexistoval.⁴⁷ Společnost bezvýhradně určovala identitu a lidé ji přijímali, protože jiná možnost nebyla.

Pojetí identity, jako osobní identity, je skokem od původní identity určované sociálním postavením. Lidé dostali prostor, aby sami sebe začali poznávat. Podle mého názoru je i dnes naše identita částečně určována sociálním postavením. Hlavním rozdílem je, že dnes na sociální postavení nemusíme brát ohled. Můžeme se zaměřit jen na sebe a naše nejbližší okolí a určit svou identitu bez ohledu na sociální postavení.

Dostalo se nám svobody, díky které se sami můžeme rozvíjet. Tento rozvoj není jen vnitřním dialogem. Do procesu utváření identity patří i signifikantní druzí.⁴⁸ Těmito signifikantními druhými má Taylor na mysli lidi, kteří mají významný vliv na utváření naší identity. Jsou jimi např. rodiče, sourozenci atd.. Slovo signifikantní znamená významný, tedy spíše „akt, jímž se jednotlivec nebo skupina jednotlivců snaží působit na chování jiného jednotlivce nebo skupiny jednotlivců (...)⁴⁹ Tedy signifikantní druhý je ten, kdo je pro nás významný a působí na naše chování.

⁴⁶Tamtéž, s. 51.

⁴⁷Tamtéž, s. 44.

⁴⁸ TAYLOR, Charles. *Etika Authenticity*. Filosofie, 2001. s. 37.

⁴⁹ Stručný filosofický slovník. Svoboda, 1966. s. 402.

1.4. Dialogičnost života

Podle Taylora není možné utvářet si identitu v osamělé reflexy, tedy v sobě bez signifikantních druhých. Některým lidem přijde spojení se signifikantními druhými svazující. Taylor důležitost dialogičnosti ukazuje pomocí naší vázanosti na druhé a určité ztráty v případě, kdybychom tyto signifikantní druhé z našeho života odstranili. Taylor říká, že „(...) naše porozumění dobrým stránkám života se může změnit tím, že je společně sdílíme s ostatními lidmi, které milujeme, a jak se nám určitá dobra otevírají jen prostřednictvím těchto společných vztahů.“⁵⁰ Identitu si tedy utváříme jak osamělou reflexí, tak i částečným dialogem s druhými. Pokud nám je někdo, jako např. rodiče, velmi blízký, může v nás dialog s ním zanechat část, která v nás zůstane i po jeho smrti.

Signifikantní druzí na nás mohou mít tak velký vliv, že v nás mohou zanechat identity, které v nás viděli, nebo které nám přisuzovali.⁵¹ Tyto vložené identity musíme přijmout a vyrovnat se s nimi. Námitkou proti dialogičnosti je pocit omezení, který někteří lidé mají. Taylor tuto námitku popírá, přirovnáním života v osamělé reflexi k životu poustevníka nebo osamělého umělce. Taylor i tento způsob života vidí, jako určitý způsob dialogičnosti. „V případě poustevníka je partnerem v rozmluvě Bůh. V případě osamělého umělce je sama práce adresována budoucím divákům, kteří mají být možná teprve dílem samým vytvoření.“⁵² Taylor tedy námitku omezenosti popřel nalezením dialogičnosti. Dialogičnost je neodstranitelnou součástí našeho života a procesu tvorby naší identity.

Podle Taylora se geneze identity i její vývoj uskutečňují pomocí sociálního uznání, které umožňuje hledání autenticity. Ukazují to dnešní formy našeho života, které jsou určovány „kulturou intimity“⁵³. „Kultura intimity“ zdůrazňuje význam přátelských a milostných vztahů v hledání autenticity. Tyto intimní vztahy dostávají význam, protože jsou spjaty s ideálem naší originální identity.

Na Taylorovo pojetí sociogeneze individuality, tedy toho pojetí, ve kterém si identitu neutváříme v izolaci, ale v dialogu s druhými, reaguje Nagl. Nagl tvrdí, že je potřeba rozlišovat mezi intersubjektivním Já, vypracovávaném v procesu geneze a mezi již

⁵⁰TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofie, 2001. s. 38.

⁵¹Tamtéž, s. 37.

⁵²Tamtéž, s. 38.

⁵³Tamtéž, s. 49.

předpokládaným Já, což je Já které identitu vyjednává. Nagl tvrdí, „aby někde mohlo sociální utváření identity vůbec začít, předpokládá se, že v jádru již existuje jáství, které teprve umožní každé utváření Já.“⁵⁴ Jástvím je zde myšleno druhé Já, které identitu vyjednává a to umožňuje intersubjektivně vypracované Já. Tímto Nagl dokazuje, že jáství může být zcela sociálně konstituováno. S Taylorovou tezí můžeme, jak tvrdí Nagl souhlasit jen ve slabší formě. Tato slabší forma říká, že utváření identity musí být interpretováno sociogeneticky interakčním procesem. Nagl tvrdí, že se sice z mechanismu řečově sociálních interakcí dají odvodit některé morální implikace, ale je jich mnohem méně než tvrdí Taylor.⁵⁵ Taylor si je této meze vědom, a dává se cestou distancovaného přístupu a kritiky.

⁵⁴ VELEK, Josef; NAGL, Ludwig. Etika autonomie a autenticity: Meze etického univerzalizmu? Analýz knihy Charlese Taylora *The Malaise of Modernity*. 3.vyd. Praha: Filosofia, 1997.s.35.

⁵⁵Tamtéž, s.35.

2. Osobní identita v pojetí Bernarda Williamse

V této kapitole se zaměřím na pojetí osobní identity podle Bernarda Williamse. Williamsovo pojetí osobní identity je odlišné od Taylorova. Taylor se zabývá správným procesem utváření identity, zatímco Williams pojednává o osobě s již utvořenou identitou. Tato osoba má určité ujasněné zájmy a závazky. Williams tyto zájmy a závazky nazývá „projekty“⁵⁶. Těmito projekty se budu zabývat v této kapitole a zaměřím se také na Williamsovu kritiku utilitarismu, ze které vychází při popisu svého pojetí. Při rozebírání Williamsova postoje vůči utilitarismu se zaměřím na jím uváděné dva příklady. Pomocí těchto příkladů vysvětlím pojem integrity, který je pro Williamse typem integrity, na kterém je založena identita, a také popíši dopad, který má děj příkladů na osoby, uvedené v těchto příkladech.

2.1. Pojem „projektu“ u Bernarda Williamse

Pojem projektu je pro vysvětlení Williamsova pojetí osobní identity velmi důležitý. Podle Williamse tyto projekty utvářejí naši osobnost, a v průběhu času ji mohou i změnit. Projekty jsou naše tužby, zájmy, závazky atd. Podle Williamse projekty zakládají „zájem člověka na jeho vlastní budoucnosti.“⁵⁷ Tento zájem je důležitou součástí našeho života. Člověk by měl mít zájem na tom, co bude dělat nebo snášet později. Williams tvrdí, že projekty „nejen poskytují důvod pro to, co se děje v horizontu budoucnosti jedince, ale také konstituují podmínku toho, aby zde nějaká podmínka byla“⁵⁸ Je důležité, aby člověk měl nějaké touhy, projekty nebo zájmy, které budou později ve vztahu k tomu, co bude dělat. Williams říká, že „některé velmi obecné touhy nebo projekty nebo nynější zájmy jsou ve vztahu k touhám nebo projektům, které bude mít potom.“⁵⁹

⁵⁶ WILLIAMS, Bernard. *Moral luck: philosophical papers*. Repr. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press, 1993. ISBN 0521286913.s.5.

⁵⁷ Tamtéž, s.5.

⁵⁸ Tamtéž .s.5.

⁵⁹ Tamtéž, .s.5.

Jak říká Williams, život člověka může být skutečně smysluplný, jen pokud je poháněn do budoucnosti slučováním tužeb (*desires*)⁶⁰. Touha má vnitřní sílu, která člověka orientuje k tomu, co je skutečně pravdivé nebo důležité. Williams tvrdí, že k tomu, aby touha tuto ústřední roli splňovala, musí být splněny dvě podmínky.⁶¹ Musí zde být já, což je život osoby, o kterou se jedná. Tato osoba tedy musí být naživu. Je také potřeba stav, ve kterém přežívám. Tento stav musí být založen na tom, že se dívám kupředu. První podmínka je velmi důležitá, protože pokud zde není žádné já, nebudou zde ani žádné touhy. Člověk tedy musí mít zájem na své budoucnosti, musí existovat a musí slučovat touhy. Toto jsou Williamsovy podmínky správného života, tedy i správné identity.

Williams nejen určuje projekty jako důležitou součást našeho života, ale ještě je dále dělí.⁶² Projekty rozděluje na kategorické a podmíněné. Kategorické projekty mají větší vliv, než podmíněné, protože formují podmínky existence člověka. Podmíněné projekty neopouštějí existenci člověka. Kategorické projekty jsou cílem našeho života, bez kterého bychom nemohli žít, nebo by náš život neměl vůbec žádný smysl. Podmíněné projekty jsou spíše touhy a zájmy člověka, nejsou tedy tak podstatné pro existenci.

Jelikož se Williams zabývá kritikou utilitarismu, zabývá se i projekty utilitaristického jednajícího. Podle Williamse má jednající, jako utilitarista, základní plán přinést maximální žádané výsledky. Žádné výsledky se ovšem nesestávají jen z jednajícího vyplňujícího projekt. Zde Williams myslí projekt, který nazývá „projekt vyššího řádu“⁶³, který utilitaristický jednatel má. Tímto vyšším projektem je myšlen maximální žádaný výsledek. Williams tvrdí, že musí existovat ještě řazení nižšího řádu. Pokud by zde byly jen prvořadě projekty, základní utilitaristický projekt by neměl nic, na čem by pracoval a byl by prázdný.

⁶⁰Tamtéž .s.6.

⁶¹ Tamtéž .s.6.

⁶² SMART, J. J. C. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.s.48.

⁶³ Tamtéž

2.2. Působení morálního jednání na osobní identitu

V souvislosti s projekty Williams ve svém článku *Utilitarianism for and against* uvádí dva příklady.⁶⁴ V obou příkladech se jedná o složité rozhodnutí, které je v rozporu s tím, co mají osoby z příkladu za kategorický projekt. Na těchto příkladech Williams ukazuje možnou ztrátu integrity a poškození osobní identity.⁶⁵ Příklady jsou spojeny s Williamsovou kritikou utilitarismu, kterou ukazuje na možnostech, které dává osobám z příkladů.

Pro upřesnění termínu utilitarismus nyní odbočím a vysvětlím ho. Utilitarismus pochází ze slova *utility*, což znamená užitečnost. Utilitarismus je etické stanovisko, které je založené na snaze odvodit veškeré lidské jednání, mravní hodnoty a kategorie z užitečnosti čehokoli pro lidské individuum. Blaženost společnosti je pro utilitarismus souhrnem blaha individuí. V utilitarismu jde o stálé kvantitativní a kvalitativní prohlubování všeho užitečného.⁶⁶ Nyní se vrátím zpět k Williamsovi a jeho příkladům.

Začnu s popisem dvou příkladů a budu pokračovat Williamsovým rozborem působení projektů ostatních na projekty osob z příkladu. Dále se Williams zabývá možností ztráty integrity. Jednou volbou, jak interpretovat integritu, je interpretovat ji jako závazky, které lidé identifikují s tím, co si ustanoví, jako základ svého života.⁶⁷ Williams tak vytvořil určité pojetí identity založené na integritě. V tomto pojetí hrají důležitou roli závazky.⁶⁸ Tyto závazky jsou nazývány „závazky vytvářející identitu“ (identity-conferring commitments), nebo někdy „základní projekty“ (ground projects).⁶⁹ Tento pohled na integritu je spojován s Williamsem. Idea tohoto pohledu je založena na tom, že vzdát se identitou vytvořených závazků je pro lidi, jako ztratit záchytný bod, který dává jejich životu identitu, nebo individuální charakter.⁷⁰ Tyto identitu vytvářející závazky jsou, podle Williamse, „podmínkou

⁶⁴ Tamtéž, s.36-39.

⁶⁵ Tamtéž, s.52.

⁶⁶ Stručný filosofický slovník. Svoboda, 1966. s. 469

⁶⁷ Cox, Damian, La Caze, Marguerite and Levine, Michael, "Integrity", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/integrity/>.

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ Tamtéž

mé existence, ve smyslu, že pokud jsem poháněn kupředu impulsem (conatus) tužeb, projektů a zájmů, je nejasné proč bych měl vlastně pokračovat.⁷¹

Williamsův pohled na takovéto definování integrity je, že integrita nemůže být ctností.⁷² Williams tvrdí, že integrita nemá vztah k motivacím, zatímco ctnost tento vztah má. Ctnost motivuje člověka k jednání, například když benevolence vede člověka k jednání pro dobro ostatních. Ctnost také umožňuje člověku jednat, a například kuráž umožňuje člověku jednat dobře.⁷³ Jestliže integrita není nic víc, než udržování identity, nemůže hrát ani jednu z výše uvedených rolí ctnosti.

Podle Williamsova pohledu na integritu znamená jednat s integritou, jednat cestou, která přesně reflektuje tvoje pocity o tom, kdo jsi.⁷⁴ To znamená jednat na základě motivů, zájmů a závazků, které jsou nejhluběji mé vlastní. U tohoto pohledu na identitou vytvořené závazky se zdá, že nemají žádné normativní omezení, ani toho, co závazky mohou být, ani toho, co může člověk s integritou dělat při honbě za těmito závazky. Podle Williamse to znamená, že lidé s integritou mohou dělat i hrůzné věci a mohou přitom udržovat svou integritu tak dlouho, dokud jednají v souladu se svými závazky.⁷⁵

Nyní se přesunu k popisu příkladů, které Williams uvádí. První příklad se týká George⁷⁶, který získal titul z chemie a zjistil, že je velmi obtížné sehnat zaměstnání. George navíc není v příliš dobrém zdravotním stavu, a to možnost najít zaměstnání snižuje. Jeho žena musí chodit do práce, protože mají dvě malé děti a mají problémy o ně pečovat. Výsledek všeho je, hlavně pro děti, škodlivý a stresující. Starší chemik, který je s Georgovou situací obeznámen, mu říká, že pro George má dobře placenou práci v laboratoři, která provádí výzkum pro chemické a biologické zbraně. Starší chemik tvrdí, že tím není moc nadšený, ale kdyby George odmítnul, pracovní místo v laboratoři by stejně nezaniklo. Navíc, pokud George místo odmítne, nastoupí na něj někdo jiný. Tento člověk nebude mít takové omezení, jako má George, a pustí se do výzkumu s větší horlivostí. Staršího muže k této nabídce vedlo spíše to, že slyšel varování o horlivosti tohoto muže. Názor Georgovy ženy je takový, že není

⁷¹Tamtéž.

⁷²Tamtéž.

⁷³ WILLIAMS, Bernard. *Moral luck: philosophical papers*. Repr. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press, 1993. ISBN 0521286913.s.12.

⁷⁴ Cox, Damian, La Caze, Marguerite and Levine, Michael, "Integrity", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/integrity/>.

⁷⁵ Tamtéž

⁷⁶ SMART, J. J. C. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.s.38.

nic tak špatného na výzkumu biologických a chemických zbraní. Williams pokládá otázku, co by měl George dělat?

Dalším Williamsovým příkladem je příklad Jima.⁷⁷ Jim se nachází na hlavním náměstí malého jihoamerického městečka. U zdi je svázáno dvacet vyděšených indiánů a proti nim je několik uniformovaných mužů. Velitel, mohutný muž, po krátkém výslechu Jima, který se sem dostal náhodou, když byl na botanické expedici, vysvětluje, že indiáni jsou náhodná skupina obyvatel, která má být po nedávných protestech zabita, aby to odradilo ostatní pravděpodobné demonstranty od protestování. Avšak protože je Jim vážený návštěvník z jiné země, velitel je šťasten, že Jimovi může nabídnout privilegium zabít jednoho indiána. Pokud to Jim přijme a jednoho indiána zastřelí, velitel propustí zbylých devatenáct indiánů. Jim je ze zásady proti zabíjení. Pokud Jim odmítne, velitel Pedro udělá to, co chtěl udělat, než se Jim objevil, a zabije všechny. Jim si říká, že pokud by se chopil zbraně, mohl by držet velitele a zbytek vojáků v šachu, ale ze situace je celkem jasné, že by nic takového nefungovalo. Jakýkoli pokus o něco podobného by skončil zastřelením všech indiánů i Jima. Muži proti zdi a další vesničané rozumí situaci a prosí Jima, aby to akceptoval. Williamsova otázka je u tohoto příkladu stejná, jako u předchozího: Co má Jim udělat?

Odpověď, kterou by zvolili utilitaristé je, že George vezme práci a Jim zastřelí jednoho indiána. Williams s touto odpovědí souhlasí, jen za předpokladu, že situace uvedené v příkladech jsou právě takové, jak je popsáno.⁷⁸ Williams ale tyto příklady rozebírá dál, protože s odpovědí utilitarismu není úplně spokojen a snaží se najít jiné východisko. Williams tvrdí, že Jim je ovlivněn projekty ostatních lidí. Jimovým projektem je, nikoho nezabít, ale Pedro ho nutí k zabití člověka, příslibem propuštění zbylých devatenácti. Podle utilitarismu, nežádoucí projekty jiných lidí předurčují, tímto negativním způsobem, něčí rozhodnutí, jako vhodné a pozitivní.

Williams pokládá otázku, „co když se to střetává s mým jiným projektem?“⁷⁹ Podle utilitarismu je tato otázka vyřešena, protože tvé uspokojení při plnění tvého projektu a jakékoli uspokojení pro ostatní, tvým přičiněním, bylo shledáno nevhodným. To znamená, že tvé uspokojení není přednější, než dosažení největšího výsledku ke spokojenosti všech.

⁷⁷Tamtéž, s.39.

⁷⁸Tamtéž, s.52.

⁷⁹Tamtéž, s.52.

Podle Williamse by takováto odpověď mohla obstát, pokud se jedná o různé druhy projektů, ale nemůže obstát, pokud se jedná o projekty, které Williams nazývá „závazky“ (*commitments*).⁸⁰ Těmito „závazky“ myslí takové projekty, kterými je jedinec více a rozsáhleji identifikován a je do nich zapojen. Williams se ptá, zda člověk, jako utilitaristický jednající, může postrádat projekt, kolem kterého vybudoval svůj život, jen proto, že projekty někoho jiného mají pro utilitarismus větší přínos.⁸¹ Tím Williams myslí, že projekty někoho jiného jsou, podle utilitaristického kalkulu, důležitější než ty, které má konkrétní člověk.

Důležité zde je, že je tento člověk identifikován se svým jednáním, které proudí z jeho projektů a přístupů, které v některých případech může brát tak vážně, jako by byly to, o čem je jeho život. Podle Williamse je absurdní žádat od takového člověka, po tom co vyjde najevo, že projekt někoho jiného je užitečnější, aby ustoupil od svých projektů a rozhodnutí, a aby uznal rozhodnutí, které vyžaduje utilitaristická kalkulace. Williams tvrdí, že takováto cesta je odcizení od něho samého v reálném smyslu jeho jednání a od zdroje jednání v jeho vlastním přesvědčení.⁸² Znamená to udělat z něj spojnicí mezi vstupem všech projektů, včetně jeho vlastních, a výstupem optimalizovaného rozhodnutí.⁸³

Williams se ptá, jestli je to, že je upřednostněn projekt někoho jiného, útok na jeho integritu. Pokud se na Georgův příklad díváme z této perspektivy, tak by bylo utilitaristické řešení špatné. Pokud by George neupřednostnil projekt někoho jiného, nemělo by to tak hrozný dopad na jeho integritu, jako je to například v Jimově případě. Jimův příklad je, podle Williamse, těžší. Pokud má v tomto případě utilitarista pravdu, není možné to řešit jen pomocí utilitaristických otázek. V Jimově případě budeme muset vzít v potaz vážné rozlišení mezi mým zabitím někoho a tím, že následkem toho, co udělám, někdo jiný zemře. Toto rozlišení je spíše zaměřené na rozlišení mých projektů a projektů někoho jiného, než na rozlišení mezi jednáním a nejednáním. Williams tvrdí, že by toto rozlišení mělo být alespoň bráno vážně, což utilitarista nedělá.

Otázkou zde může být, jak silný je odpor jedince k zabíjení lidí, když nemá jinou možnost a pokud to neudělá, tak se stane něco ještě horšího, než zabití jednoho člověka. Tato otázka by, podle Williamse, měla ukázat kontrast s utilitarismem. Měli bychom se pokusit

⁸⁰Tamtéž, s.53.

⁸¹Tamtéž, s.53.

⁸²Tamtéž, s.53.

⁸³Tamtéž, s.53.

rozumět reakcím, impulsům a nejnaternějším projektům člověka, místo toho, abychom k nim vůbec nepřihlíželi, jak to dělá utilitarismus.

Podle mého názoru mohou být situace uvedené ve zmíněných příkladech interpretovány, jako útok na osobní identitu. Jimova i Georgova identita bude zcela ovlivněna, ať se rozhodnou jakkoli, zejména však rozhodnou-li se podle utilitaristického modelu. Dojde nejen k nenaplnění jejich ideálů a postojů svázaných s jejich osobní identitou před událostí příkladu, ale dojde i k vyvolání jednání, které je v silném, morálně zásadním, rozporu s jejich osobní identitou. I když je tato akce schválena a podpořena morálně společenským rámcem, Jim i George jednají přímo proti svým morálním zásadám a toto rozhodnutí bude jejich volbou, tedy produktem jejich vlastního já, tedy jejich identity. Toto rozhodnutí udělají oni sami a ponese za ně následky. Oproti tomu velitel Pedro nemá žádný problém, jedná v souladu se svou identitou a morálkou, dokonce, pokud Jim zastřelí domorodce, může mít oprávněně pocit vykonání dobrého skutku.

Je tedy zřejmé, že identita je svázána s konkrétními morálními postoji, a v případě jejich porušení, toto porušení je možno interpretovat jako útok na identitu jednajícího. Jim i George mají po vykonání akce spoustu možností, jak se vnitřně s proběhlou situací vyrovnat, mohou se po zbytek života trápit výčitkami či spáchat sebevraždu nebo naopak mohou zcela změnit své morální postoje a v budoucnu akce, které v minulosti provedli, schvalovat jako nezavadné či obecně prospěšné, tedy změnit zásadně své morální postoje, či nalézt vlastní řešení někde mezi těmito extrémami, v každém případě se však můžeme ptát: je to ten samý člověk jako předtím?

Pokud se nad tím zamyslíme, je zřejmé, že osobní identita je tvarována, utvářena a modifikována po celý život, situacemi, ve kterých se vyskytneme a jednáme, zejména pokud jsou součástí projektů jiných lidí. Ačkoliv situace nemusí být tak vyhrcoené, jako v našich příkladech, mohou nastávat každý den a ačkoliv jejich vliv na osobní identitu je malý, probíhají stále a jejich účinek a působení se kumulují, takže ve finále mohou mít stejně zásadní vliv jako situace v uvedených příkladech, v tomto případě však těžko nalezneme mezník či událost, která změnu způsobila.

Podle mého názoru je osobní identita tvarována, utvářena a modifikována po celý život situacemi, ve kterých se vyskytujeme a jednáme, zejména pokud jsou součástí projektů jiných lidí. Ačkoli situace nemusí být tak vyhrcoené, jako v příkladech Jima a George, mohou

nastávat každý den a ačkoli je jejich vliv na osobní identitu malý, probíhají stále a jejich účinek a působení se kumulují, takže ve finále mohou mít také velmi zásadní vliv na identitu.

3. Sociální aspekty vytváření identity

V této kapitole se zaměřím na Taylorovo pojetí politiky uznání⁸⁴ a také na pojetí osobní identity Bernarda Williamse. Uznání úzce souvisí s utvářením identity a v dnešní době je uznání přikládána čím dál větší důležitost. Uznání od druhých je pro naši identitu důležité, protože signifikantní druzí a širší okolí neodmyslitelně patří k rozvoji identity. Pokud se nám tohoto uznání nedostává a dostává se nám spíše neuznání nebo zneuznání, může to naši identitu narušit. Z této narušené identity se, podle Taylora, stává destruktivní identita, které je potřeba se zbavit.⁸⁵ Potřeba uznání je spojena s tím, že identita je sociálně utvářena. Například jako studentka patřím do určité sociální skupiny studentů a potřebuji určitý druh uznání, abych mohla svou sociální identitu studentky naplňovat. Kdyby se mi toto uznání nedostalo a identita studentky by pro mne byla opravdu důležitá, mohlo by toto neuznání poškodit mou osobní identitu.

Taylorovo pojetí uznání budu srovnávat s Williamsovým pojetím sociální identity.⁸⁶ Williamsova sociální identita vychází ze stejné potřeby jako Taylorova. Obě teorie se opírají o potřebu uznání od druhých. Williams sociální identitu rozvíjí více než Taylor, a řeší i kulturní aspekty sociální identity, jako například členství v sociální skupině. Williams upozorňuje na důležitý problém, a to že v takovýchto skupinách může jedinec ztratit svou vlastní identitu. O této sociální identitě budu psát v druhé části této kapitoly.

⁸⁴ TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofie, 2001. s. 41.

⁸⁵ Tamtéž, s. 42.

⁸⁶ WILLIAMS, Bernard. *Philosophy as a Humanistic Discipline: Identity and Identities*. Princeton University Press, 2009. s. 62.

3.1. Politika uznání podle Charlese Taylora

Začnu s tím, co je nám již známé. Taylor zde upozorňuje na to, že „ideál autenticity ztělesňuje určité představy o společnosti nebo přinejmenším o tom, jak by lidé měli společně žít. Autenticita je aspektem moderního individualismu, přičemž příznakem všech podob individualismu je, že nejen zdůrazňují svobodu jedince, ale také navrhují modely společnosti.“⁸⁷ Tedy individualismus jako ideál nebo morální princip musí nabídnout určitý názor na to, jak by měl jedinec žít s ostatními. Už nejde jen o osobní identitu jedince, ale o jeho spolužití s ostatními. Toto spolužití je ale také důležitou součástí utváření identity. Podle Taylora jsou se současnou kulturou spojeny dva druhy společenské existence. První druh je založen na tom, že by každý měl mít právo a schopnost být sám sebou, tedy na myšlence všeobecných práv. Druhý souvisí s tím, že současná kultura klade velký důraz na vztahy v intimní sféře, hlavně na citové vztahy. Ty jsou podle Taylora, „považovány za klíčová místa sebeodhalování a sebeobjevování a za jedny z nejdůležitějších forem sebeuskutečnění.“⁸⁸ Tento názor, podle Taylora, odráží tendenci současné kultury, spatřovat těžiště dobrého života v obyčejném životě. Reflektuje ještě jednu důležitou věc a tou je důležitost uznání ze strany druhých, které naše identita předpokládá.

Taylor si myslí, že nevyhnutelnost moderního zájmu o identitu a uznání zapříčinily dvě změny. Jako první uvádí zhroucení společenských hierarchií, tedy přechod od cti k důstojnosti. O tomto přechodu jsem se již zmiňovala. S nástupem demokracie je tento přechod nevyhnutelný. Taylor tvrdí, že důležitost uznání se posiluje a pozměňuje porozuměním identitě. Tento proces také z části souvisí s úpadkem hierarchické společnosti. Jak říká Taylor, „to, co bychom dnes nazvali osobní identitou, bylo v těchto dřívějších společnostech z velké části určeno sociálním postavením osoby.“⁸⁹ Jelikož jsem o sociálně odvozené identitě již psala v předchozí kapitole, zmíním se o ní jen ve zkratce. Sociálně odvozenou identitou Taylor myslí identitu, která je určována výhradně postavením člověka. Jak říká Taylor je to právě ideál autenticity, který oslabuje tuto sociálně odvozenou identitu. S příchodem ideálu autenticity jsme vyzýváni, abychom odhalovali svou vlastní svébytnou životní cestu. Tato cesta musí být utvářena v nitru člověka.

⁸⁷TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofie, 2001. s. 46.

⁸⁸Tamtéž, s. 47.

⁸⁹Tamtéž, s. 49.

Vývoj ideálu vnitřně utvářené identity dává uznání nový a zásadní význam. Je to z důvodu Taylorem popisovaným takto: „Mé odhalování mé vlastní identity neznamená, že ji vypracovávám v izolaci, ale že ji vyjednávám v částečně otevřeném a částečně internalizovaném dialogu s druhými.“⁹⁰ S moderní dobou přichází potřeba znát podmínky, za kterých může úsilí o uznání selhat, ne jen potřeba uznání. Díky tomu je důležitost uznání rozpoznána, ať je to v jakékoli formě. Taylor rozlišuje dvě roviny uznání. Jedna je v intimní sféře, kde jsme si všichni vědomi, toho jak může být identita utvářena nebo znetvářena v kontaktu se signifikantními druhými. Druhá rovina je rovinou společenskou, kde se rozvíjí politika rovného uznání.

Důležitost uznání byla proměněna a posílena novým pojetím individuální identity. Tato identita náleží pouze mně a v sobě samém ji odhaluji. Měl bych být věrný sám sobě ve své vlastní existenci. Uznání je pevnou součástí identity. Uznání potřebujeme v rozvoji identity v dialogu s druhými, protože ve vnitřním rozvoji toto uznání není potřeba. Diskurs uznání se odehrává v intimní sféře, kde probíhá vytváření vlastní identity a vlastního já v trvalém dialogu a zápase se signifikantními druhými. Probíhá také ve sféře, kde je role politiky uznání důležitá.

Uznání je v současné kultuře čím dál tím důležitějším prvkem při utváření osobní identity. Uznání od druhých potřebujeme, protože neuznání nebo dokonce zneuznání nám může způsobit velké škody. Taylor s neuznáním spojuje menšiny nebo feministky. Ve spojení s feminismem dává Taylor příklad žen, které celý život žijí v patriarchální společnosti. Tyto ženy jsou nuceny akceptovat ponižující pojetí sebe sama. Jsou tím natolik ovlivněny, že i poté co padly některé překážky, nejsou schopny využít nových možností a musejí snášet bolest vycházející z nedostatku sebeúcty. Dalším příkladem zneuznání je špatné zacházení s černochoy. Bílí lidé černým dlouhou dobu ukazovali jejich ponižující obraz, proto si ho mnoho černochoů vzalo za svůj. Pohrdání sebou samým se stalo největším nástrojem útlaku. Taylor nazývá toto pojetí sebe sama destruktivní identitou a říká, že je potřeba se jí zbavit. Proto je uznání tak důležitou součástí naší identity. Touha po uznání je základní lidskou potřebou. Neuznání nebo zneuznání může lidem opravdu ublížit a dovést je až do stavu sebenenávisti.

⁹⁰Tamtéž, s. 49.

Taylor se domnívá, že tyto dvě politiky, tedy politika difference a politika rovné důstojnosti jsou v rozporu. Tedy spíše jen v rámci určitého pojetí politiky rovné důstojnosti, a tím je Taylorovo pojetí spojené s procedurálním liberalismem. Politika rovné důstojnosti je slepá k rozdílům mezi jednotlivými občany. Požaduje, abychom si všech lidí cenili rovným dílem. Jako cenné je zde vyzdvihován universální lidský potenciál. Na druhou stranu politika difference požaduje, abychom učinili rozdíly. Tato politika je výlučně moderním fenoménem.

3.2. Sociální identita v pojetí Bernarda Williamse

Objasnila jsem důležitost uznání v utváření identity u Taylora a nyní se zaměřím na Williamsovo pojetí sociální identity. Williamsovo pojetí je částečně odlišné od Taylorova pojetí uznání, ale zároveň si jsou obě pojetí velmi blízká. Williams se zabývá sociální identitou, kterou myslí určitou příslušnost člověka k nějaké skupině, klubu nebo i národnosti. Tuto příslušnost vidí Williams jako důležitou součást naší identity. V tomto Williamsově pojetí můžeme nalézt malý rozdíl s Taylorovým pojetím uznání. U Taylora se jedná o proces vytváření identity, zatímco Williams pojednává o člověku, který již procesem utváření identity prošel.

Williams pokládá otázku „co jsem?“. Je to otázka po identitě člověka jako osoby, která někam patří. Tato otázka směřuje k ujasnění si té části identity, která je u Taylora sdílena s ostatními.⁹¹ Například já jsem ženou, tudíž je toto postavení mou identitou. Tato část identity je sdílena s ostatními, protože společnost mě bere jako ženu. Identita ženy, stejně jako ostatní identity mohou být znehodnoceny nebo mohou být přínosem.⁹²

Sociální identita ženy, může být například znehodnocena určitým pohledem na ženu. Například muž může vidět ženu, jako někoho, kdo má být doma s dětmi a není vhodné, aby byla nějakým způsobem vzdělána. Pokud muž tuto představu aplikuje na ženu a nutí ji k tomuto stereotypu, který v ní, jako ženě, vidí, její sociální i osobní identita může být znehodnocena, jelikož se tato žena může cítit utlačována stereotypem, který je na ni

⁹¹TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofie, 2001. s. 42.

⁹²Tamtéž, s. 42.

aplikován. Tato žena by se například mohla stát významnou vědkyní, ale pokud má například její otec, takovýto pohled na ženy, neumožní jí rozvoj a žena nemá šanci stát se vědkyní a možná se ani nedozví, že by k tomu měla předpoklady. Žena je tedy velmi omezena v rozvoji své identity. Navíc zde je možnost negativního ovlivnění ženy v jejím pohledu na ni samotnou. Žena může být takovým způsobem ovlivněna stereotypem, který na ni někdo vkládá, že sama sebe začne považovat za nepodstatnou a neinteligentní. Sociální identita ženy může být brána, jako přínosná, pokud není omezena žádnými předsudky, které jsou na ženy aplikovány. Pokud by byla sociální identita ženy přínosem, žena by se mohla stát tím, čím by chtěla a byla by svobodná.

Podle Williamse je sociální identita zkonstruována sociálním procesem, přičemž některé z konstrukcí mohou být fikcí.⁹³ Myslím, že extrémním příkladem takové fiktivní konstrukce je „virtuální“ identita. Virtuální identitou rozumíme uměle vytvořenou identitu, existující mimo reálný svět, ve specifickém – virtuálním – prostředí. Typickým příkladem virtuální identity je kybernetická virtuální identita vytvořená ve virtuálním prostředí počítačových her nebo internetu. U jedinců, kteří nemají vytvořenou vlastní identitu, nebo jejich vlastní identita není přijímána sociálním prostředím, může dlouhodobá projekce osobnosti do virtuální identity způsobit, že tuto virtuální identitu přijmou za svou vlastní a jejich reálná identita s touto virtuální identitou splyne. Taková osoba se stává závislou na virtuálním světě natolik, že ho nechce opustit a ztrácí svou reálnou identitu. Svou novou sociální identitu si vytvoří ve virtuálním světě, což znamená i fiktivní uznání a ztrátu svobody. Taková osoba již nežije svůj život, ale život fiktivní postavy. V extrémních případech dokonce může dojít i k tomu, že taková osoba bude aplikovat sociální stereotypy spojené s virtuální identitou v reálném prostředí, což je již patologický stav a patří spíše do psychologie či psychiatrie.

Williams tvrdí, že někteří lidé vidí sociální identitu, jako neškodný stereotyp. Zde Williams naráží na problém, že toto pojetí sociální identity přehlíží zásadní rozdíl. Williams říká, že „stereotyp rozvinutý ostatními proti mně zasahuje mé já, a pokud to mé já přijme, je to překážka mému efektivnímu a svobodnému žití přesvědčivým způsobem“⁹⁴ Identita, kterou jsem zahrнула do svého já, je pro tento způsob života pomocí. Ale jak Williams tvrdí, „rozdíl

⁹³WILLIAMS, Bernard. *Philosophy as a Humanistic Discipline: Identity and Identities*. Princeton University Press, 2009. s. 62.

⁹⁴Tamtéž, s. 62.

mezi identitou, která je moje a kterou dychtivě rozpoznávám jako svoji a identitou, kterou mi někdo jiný jednoduše přisuzuje jsou v jistém smyslu všechny rozdíly na světě.“⁹⁵ Z toho vyplývá, že skutečná sociální identita pomáhá a stereotyp brání vytváření identity. Příkladem z praxe může být setkání příslušníka vyšší společenské vrstvy s obyvatelem gheta. Je zcela zjevné, že pokud by jeden nebo druhý aplikoval svou identitu a s ní spojené sociální stereotypy na druhého, došlo by k nepříjemnému střetu a minimálně u jednoho z nich by došlo k významnému omezení svobody.

Podle Williamse je základní částí ideje sociální identity to, že konkrétní lidská bytost může najít nebo ztratit svou identitu v sociální skupině.⁹⁶ Henry Tajfel sociální identitu takto, „obeznámenost jednotlivce s tím, že on či ona patří k jistým sociálním skupinám spolu s emočním nebo hodnotovým významem členství skupiny pro něj nebo ji.“⁹⁷ Tento popis bere Williams, za dostačující pro mnoho otázek, kterými se zabývá sociální psychologie pod tímto obecným titulem, tak jako vztah členství ve skupině k sebevědomí, vnímání přitažlivosti, vztahy ve skupině i mimo ni a podobně. Nicméně je to spíše širší, než definice toho, co může být nazýváno více striktní identitou. Williams zde dává příklad členství v sociálních skupinách. Například, když si je někdo vědom svého členství v MENSA nebo Royal Society, a odvodí si z toho sebevědomí, aniž by tyto organizace nějakým způsobem ustanovily nebo aniž by mocně přispěly k jeho identitě.⁹⁸ Podle Williamse by osoba, která našla svou identitu ve členství v jedné z těchto organizací, měla uvažovat o tom, jestli se vydala správnou cestou, protože Williams si myslí, že toto není ta správná cesta.

Podle Williamse může jeden rys všeobecné nebo typové klasifikace pomoci přispět k něčí identitě. Je to myšleno tak, že můžeme vysvětlit nebo vyzdvihnout mnoho individuálních aktivit, emocí, reakcí a všeobecně život.⁹⁹ Toto je typické pro takové identity, které nejsou jen analogickými klasifikacemi přirozenosti, ale jsou v blízkém vztahu k přirozenosti. Williams v této souvislosti uvádí příklad Quebecanů¹⁰⁰, kteří jsou narozeni v určitém vztahu ke Quebecu a tento vztah z nich dělá Quebecany. Williams tvrdí, že pokud se lidé z nějaké minority přestanou snažit přizpůsobit a zvolí si kulturní odlišení identity, hledají potvrzení svého původu.

⁹⁵Tamtéž, s. 62.

⁹⁶Tamtéž, s. 62.

⁹⁷Tamtéž, s. 62.

⁹⁸Tamtéž, s. 62.

⁹⁹Tamtéž, s. 62.

¹⁰⁰Tamtéž, s. 62.

Není to vždy tak jednoduché jako v příkladu Quebecanů. Podle Williamse, lidé mohou najít svou identitu v náboženských sektách, ke kterým se dobrovolně připojí.¹⁰¹ Ale v mnoha případech se stane, že tito lidé mají tušení, že to není jen zvolení si jedné skupiny mezi ostatními, ale hledání něčeho co tam bylo, tedy nějakého smyslu. V takovém případě, i když mám pocit, že bych k tomu měla dojít svobodně to, co se stane, leží mimo mou vůli.

Williams sociální identitu rozděluje na přirozenou a kulturní.¹⁰² Přirozená sociální identita mi je dána geneticky, tedy nemám možnost volby. Mojí přirozenou identitou je být ženou a v tomto případě opravdu nemám možnost zvolit si něco jiného. Kulturní sociální identita mi dává možnost volby, tedy mohu si vybrat, jestli budu studentkou, nebo jestli se rozhodnu být ženou v domácnosti. Williams u tohoto rozdělení uvádí zvláštní příklad, ve kterém se tyto dva typy osobní identity střetávají. Tento příklad se zabývá sexuálním životem.¹⁰³ Přijetí sociální identity homosexuálního nebo heterosexuálního života má svůj význam proto, že to není jen přidání se do nějaké skupiny, ale považuje se to za rozlišení něčeho. Toto vědomí také vyžaduje to, že být homosexuálem nebo heterosexuálem nemusí být jen geneticky nebo vývojově determinováno. A zde se setkává jak kulturní sociální identita, tak i přirozená. V tomto případě musí být prostor pro přirozenost, ale i pro volbu.

Williams tvrdí, že jeho teorie sociální identity pomůže, „abychom viděli, proč může být politika identity tak zásadní pro naše nynější životy.“¹⁰⁴ Podle Williamse opakující se touha po typicky moderní politice byla pro život to, co je vskutku individuální, co je konkrétně moje během dosažení mé vůle, ale současné vyjadřuje víc než já, a tvaruje můj život do termínů, které něco znamenají, protože leží za vůlí, a jsou mi konkrétně dány. Podle Williamse je toto politika seberealizace. Tento termín obsahuje jasné složitosti, a ty jsou produktem nejen významové neefektivity, ale i nevyřešeného politického a osobního napětí. Jak říká Williams „, problém není v našich slovech, ale v našem světě.“¹⁰⁵

¹⁰¹Tamtéž, s. 62.

¹⁰²Tamtéž, s. 62.

¹⁰³Tamtéž, s. 62.

¹⁰⁴Tamtéž, s. 62.

¹⁰⁵Tamtéž, s. 62.

4. Závěr

V názvu pokládám otázku „Kdo jsem?“ a v průběhu práce jsem se snažila najít odpověď. Podle Taylora by odpověď byla taková, že jsem tím, podle čeho si svou identitu vytvořím. Taylor upřednostňuje způsob utváření identity, pomocí ideálu autenticity, který nás vede k sebepoznání, a tím i k dobrému životu. Podle Taylora jsme tím, kdo doopravdy jsme. V utváření identity jde především o to, poznat sám sebe. Taylor nám k vytvoření dobrého života a eticky správné identity dává určité záchytné body, se kterými se musíme vyrovnat.

Prvním největším záchytným bodem je ideál autenticity. Pokud při utváření identity směřujeme k tomuto ideálu, náš život bude dobrý a naše identita bude přesně taková, jaká má být. Tím myslím, že dojdeme k sebepoznání a sebenaplnění a naše já bude tím pravým já, tedy rozvoj naší identity nebude ničím brzděn.

Dalším bodem je pro Taylora pojem horizontu. Je to určitý horizont smyslu, díky kterému víme z jakých hledisek je sebeutváření smysluplné. Podle Taylora je to horizont smysluplných otázek, díky kterým dospějeme k smysluplnému sebeurčení. Identitu si mohu určit jen na pozadí věcí, na kterých záleží. To ale neznamená, že se zaměřím jen na své jáství. Aby se to nestalo, nastupuje Taylorův horizont smysluplnosti. Horizont omezuje otázky, na které se ptám při utváření své identity, tak, aby byly smysluplné. To znamená, že si tyto otázky nemohu určovat sám. Tyto otázky jsou již určeny, a to ideálem autenticity.

Posledním bodem, který je pro správné určení identity nezbytný, je dialogičnost života. Tato dialogičnost znamená, že je můj život protkaný vztahy s druhými lidmi. Tyto lidi Taylor nazývá signifikantní druzí. Signifikantní druzí jsou pro mě natolik důležití, že částečně ovlivňují mou identitu. Podle Taylora se s tímto faktem musíme smířit, i když to občas může být omezující. Mohlo by se zdát, že dialogičnost života patří spíše do třetí části mé práce, ale jelikož zasahuje spíše do osobní identity, rozhodla jsem se ji ponechat v první části.

Ve druhé části své práce jsem se zaměřila na jiné pojetí osobní identity, a to Williamsovo. Williams se na rozdíl od Taylora nezajímá o postup utváření identity, ale zajímá se o dospělého jedince. Williams také spíše pojednává o morálních důsledcích jednání. Pro Williamse jsou základem osobní identity projekty, díky nimž člověk může postupovat do budoucnosti. Bez projektů by náš život neměl cíl, a tím pádem bychom neměli proč žít.

V kapitole 2.1. jsem objasňovala dva příklady, ve kterých se jednající ocitá ve složité situaci. Williams se snaží najít řešení těchto situací, aniž by zasáhlo identitu a integritu jednajícího. Williams rozebírá řešení utilitarismu, kdy by měl jedinec jednat proti svému přesvědčení, tedy proti svému projektu.

Williams se dobírá řešení, a to takového, že v Jimově případě by utilitaristické řešení bylo správným řešením, ale mělo by na Jima ničivý dopad. Podle mého názoru, pokud by se Jim rozhodl zabít jednoho indiána, aby nechal dalších devatenáct naživu, a kdyby Pedro opravdu dodržel slib a pustil je, mohl by Jim, i když měl podporu okolí, mít narušenou identitu a jeho integrita by mohla být zničena. Pokud by Jim zabil, i když je zatvrzeně přesvědčen o tom, že zabít člověka je špatné a on to nikdy nesmí udělat, dopad tohoto činu by mohl být katastrofický. Jim by mohl spáchat sebevraždu nebo by se u něj mohla vyvinout vážná duševní porucha. Williams podává i mírnější výsledek, že by se Jim mohl vyrovnat s tím co udělal a do budoucna s tím dokonce souhlasit. Nicméně by Jim měl zastřelit jednoho indiána, aby zachránil ostatní.

V Georgově případě Williams spíše souhlasí s utilitaristickým řešením, protože v tomto případě by nemělo takové následky. Myslím si, že pro George by to dokonce mohlo být výhodnější, protože může zpomalit vývoj chemických a biologických zbraní. George by měl dost peněz na to, aby uživil rodinu. George by se jistě brzo vyrovnal s tím, že dělá něco, co není v souladu s jeho přesvědčením a navíc ho v tom jeho žena podporuje. Georgova identita by tedy neutrpěla takovým způsobem, jako Jimova. Georgův projekt, že je proti výrobě chemických a biologických zbraní, se může změnit na projekt, že se pokusí zpomalit vývoj chemických a biologických zbraní.

Podle Williamse je osobní identita utvářena po celý život situacemi, ve kterých se vyskytujeme a jednáme. Naše osobní identita vyžaduje projekty, bez kterých bychom neměli žádný cíl. Williams projekty dělí podle důležitosti, protože jsou projekty, které nám jsou opravdovým cílem, díky kterým jdeme kupředu. Na druhou stranu máme i projekty, které jsou založené na našich tužbách a vášních.

Jako poslední je třetí část, která pojednává o sociální identitě, která neodmyslitelně patří k osobní identitě. Taylor vidí sociální identitu v potřebě uznání od druhých. Toto uznání vyžadujeme každý den, protože každý den jsme součástí nějaké skupiny. Například skupiny žena nebo studentka. Jako žena i jako studentky chci, aby lidé toto mé postavení uznávali. Pokud se stane, že nejsem uznávaná jako žena, tak jak toto postavení vidím já, může se stát,

že to zapůsobí na mou identitu, a poté se z ní může stát, jak ji Taylor nazývá, destruktivní identita. Tato identita má špatný vliv na celý vývoj identity, protože brání člověku v rozvoji správným směrem a nemůže tak dojít k seberealizaci.

V druhé kapitole třetí části jsem se zaměřila na Williamsovu sociální identitu. Pro Williamse je to příslušnost k nějaké skupině. Williams upozorňuje na špatné zařazení do některých skupin a špatné uchopení sociální identity. Williams také dělí sociální identitu na přirozenou a kulturní. Na příkladu sexuality ukazuje možnost působení obou druhů sociální identity. Přirozená sociální identita nám nedává možnost volby, zatímco kulturní ano. To znamená, že má sociální identita ženy je mi dána a já jsem si nemohla vybrat, jestli budu mužem nebo ženou. Mám ale možnost výběru, jakou ženou budu.

Téma, které jsem v práci rozebrala, je velmi obsáhlé a má mnoho řešení. Taylorův ideál autenticity je vhodným ideálem pro utváření identity. Také se k Taylorovi musím připojit v jeho tvrzení, že na nás signifikantní druzí působí a ovlivňují nás, aniž bychom se z jejich vlivu mohli vymanit. S Taylorovou teorií uznání také souhlasím, a vím, že zneuznání je v některých případech velmi nebezpečné. V této chvíli bych ráda zmínila Williamse, protože jeho projekty, tedy spíše ovlivnění mých projektů projekty někoho jiného, by se daly srovnat s uznáním a neuznáním. Myslím, že tyto dvě teorie budou mít stejný, v některých případech zničující výsledek. Zakončením mé práce může být to, že na Williamsově i Taylorově teorii je mnoho pravdivého a použitelného v reálném životě.

Použitá literatura:

WILLIAMS, Bernard. *Moral luck: philosophical papers*. Repr. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press, 1993. ISBN 0521286913.

SMART, J. J. C. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973. ISBN 978-0521098229.

WILLIAMS, Bernard. *Philosophy as a Humanistic Discipline: Identity and Identities*. Princeton University Press, 2009. ISBN 9781400827091.

TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofia, 2001. ISBN 8070071613.

TAYLOR, Charles. *Etika Autenticity*. Filosofia, 2001. ISBN 8070071508.
Stručný filosofický slovník. Svoboda, 1966.

COX, Damian, LA CAZE, Marguerite and LEVINE, Michael, "Integrity", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/integrity/>.

VELEK, Josef; NAGL, Ludwig. *Etika autonomie a autenticity: Meze etického univerzalizmu? Analýza knihy Charlese Taylora The Malaise of Modernity*. 3.vyd. Praha: Filosofia, 1997. ISBN 80-7007-099-4.

Stručný filosofický slovník. 1.vyd. Praha: Svoboda, 1966, 535 s.